

УДК 811.111'373

Герасимчук Анна*(м. Острозька, Україна)**Національний університет «Острозька академія»***ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ ЛЕКСИКИ
НА ПОЗНАЧЕННЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

У тезах висвітлюється роль уніфікації термінів у процесі локалізації у відомих комп'ютерних системах, а також роль локалізації та уніфікації у науково-технічному прогресі.

Ключові слова: уніфікація, локалізація, інтерфейс, комп'ютерна система.

В тезисах рассматривается роль унификации терминов в процессе локализации в известных компьютерных системах, а также роль локализации и унификации в научно-техническом прогрессе.

Ключевые слова: унификация, локализация, интерфейс, компьютерная система.

The role of unification of terms in the localization process in known operating systems, and the role of localization and unification of the scientific and technical progress are described in the theses.

Key words: standardization, localization, interface, computer system.

Мовознавчі дослідження кінця ХХ – початку ХХІ століть охарактеризувалися надзвичайним поживавленням активності у сфері розробки програмного забезпечення. Звісно, розвиток технологій передбачає поширення продукту програмного забезпечення на так звані зовнішні (іноземні) ринки. Найчастіше мовою інтерфейсів різноманітних продуктів є англійська, однак це залежить, в основному, від рідної мови авторів розробки або їхніх вподобань щодо початкової мови інтерфейсу. Тут надзвичайно вели-

ку роль відграє процес локалізації, адже в разі виходу на міжнародний ринок локалізоване програмне забезпечення має значно більше переваг, ніж нелокалізоване, оскільки неможливо забезпечити 100-відсоткове володіння мовою інтерфейсу кінцевим користувачем.

Дуже часто вважається, що локалізація – це лише переклад програми чи програмного засобу, що базується на веб-технологіях. Це не так, оскільки існує три рівні локалізації: 1) забезпечення підтримки мови та національних стандартів; 2) переклад текстів в інтерфейсі програми на мову перекладу; 3) налаштування стандартів під цільову країну.

Таким чином, локалізація – це складна і всеосяжна операція. На жаль, зараз можна поки що констатувати, що локалізація як доволі молодий вид економічної діяльності людини не знаходиться у центрі уваги українських дослідників-лінгвістів. Відчувається певний вакуум наукової думки щодо цього питання і в західних наукових джерелах. Лише окремі науковці початку ХХІ-го століття, зокрема Берт Есселінк та Ентоні Пим, присвячують свої роботи як опису, так і глибшому розгляду локалізації як процесу, але не як лінгвістичному явищу.

За визначенням LISA (Асоціації стандартів для локалізації промисловості) локалізація – це перетворення програмного продукту на такий, що є мовно та культурно підходящим для цільового країни/регіону (та мови), де він використовуватиметься і продаватиметься [6]. Також локалізацію називають «перекладом», та переклад – це тільки менша частина локалізації і вона іноді також розглядається як детально розвинута форма перекладу.

Переклад термінів є однією із найважливіших складових перекладацького процесу, оскільки термінологічні одиниці вимагають до себе ретельного підходу з метою повної та адекватної передачі їхнього значення мовою перекладу. Враховуючи те, що локалізація дуже часто має справу з науково-технічними інноваціями, питання неологізації в термінології (термінотворення) дуже тісно переплітається з омонімією термінів – застосуванням одних і тих самих одиниць на позначення часто відмінних явищ у різних галузях науки і техніки.

У таких ситуаціях виникає ризик того, що дефініції часто виявляються або неточними або помилковими, оскільки ті, хто безпосередньо займаються локалізацією, можуть взагалі не брати участі у складанні словників [1].

У нашому випадку переклад термінів у процесі локалізації стикається із проблемою пошуку значення нового терміну, який не має на момент перекладу існуючих перекладних відповідників, а також проблемою підбору правильного підходу до перекладу іншого виду термінів, які з одного боку існують в мові перекладу, але в іншій галузі науки та техніки, а з іншого вимагає або а) підбору вже існуючого перекладу із низки перекладних варіантів, наявних у мові перекладу; б) застосування таких прийомів перекладу новітньої термінології як транскодування та калькування, або ж (що однозначно порушує вимоги до лаконічності перекладів термінологічних одиниць); в) застосування описового способу, тобто експлікації вираженого терміном поняття [3, с. 315].

Якщо говорити про переклад термінів саме з точки зору теорії, то потрібно наголошувати саме на тому, що термін є однозначним; він позбавлений синонімів, а також не має конотативних значень. Незалежно від тексту, термін перекладається терміном – абсолютним та повним еквівалентом. Варто зазначити, що переклад терміну не завжди є звичайною та простою заміною слова мови оригіналу словом в мові перекладу.

У поняття локалізації різні науковці вкладають своє значення у визначення у цей термін. Деякі дослідники процесу перекладу програмного продукту, зокрема комп'ютерної системи, вбачають у локалізації інші види перекладацької роботи, а саме називають її по-різному: інтернаціоналізація, локалізація, глобалізація, мовна інженерія чи просто переклад. Значення уніфікації термінології у процесі локалізації є надзвичайно вагомим, адже корпорація Microsoft і корпорація Google з особливою увагою ставляться до стандартизації роботи перекладачів, які адаптують їхні програмні продукти для багатонаціонального ринку програмного забезпечення, зокрема українського.

Це проявляється у тому, що обидві компанії використовують власні, хоч дуже схожі, підходи до систематизації та уні-

фікації мовного матеріалу своїх продуктів (комп'ютерна система Windows, MS Office, комп'ютерна система Google Android, Google Chrome тощо), а саме так званий Style Guide для перекладачів, що працюють на корпорацію Google. Інформаційні технології розвиваються величезними темпами. Комп'ютерна система – слугує для управління ресурсами комп'ютера и забезпечує взаємодію всіх програм на комп'ютері. Компоненти комп'ютерних систем поділяються на класи: системні і прикладні. Найпоширенішою комп'ютерною системою для ПК є WINDOWS, створена фірмою Microsoft.

Проаналізувавши деякі термінологічні одиниці інтерфейсів досліджуваних комп'ютерних систем, нам вдалося виявити, що їхні переклади українською мовою в різних версіях та моделях цих комп'ютерних систем відрізняються. Нижче наведено аналіз деяких таких одиниць із обґрунтуванням доцільності уніфікації їх перекладу, а також лінгвістичним аналізом існуючих перекладів українською мовою на підтвердження чи заперечення їх правильності з точки зору українського правопису.

Одним із найваріантніших термінів в українському перекладі комп'ютерних систем, а також інших програмних продуктів, є слово (сполучення) (by) default. Спільне значення цього терміну для різних комп'ютерних систем полягає в тому, що, використовуючи цей пункт, користувач вказує програмі автоматично застосовувати значення без втручання користувача, який не пропонує свій альтернативний варіант для вказаної дії. Лінгвістичний портал Microsoft дає варіант перекладу за промовчанням, в той час, коли в інтерфейсі комп'ютерної системи Android, а також інших продуктах Google ми зустрічаємо за умовчанням. На жаль, невизначеність у варіантах перекладу цього терміну призвела до того, що серед локалізованих версій в Ubuntu Linux зустрічаються за замовчуванням, за замовчанням, типово та ін. Варто зазначити, що така невизначеність може сформувати у кінцевого користувача враження про неякісний переклад, про недостатню увагу розробників ПЗ до якості локалізації, а також про низький рівень кваліфікації перекладачів, які її виконують.

Важливо врахувати той факт, що в Академічному тлумачному словнику української мови слово умовчання має два значення: а) те, що лишилося навмисно недоговореним, не повідомленим і б) стилістичний прийом, при якому висловлювана думка обривається з розрахунком на здогад читача про недоговорене [5]. Ми вважаємо, що використання цього слова для перекладу зазначеного терміну є недоречним, оскільки він не має на увазі навмисне приховування чогось, а невиконання користувачем жодної дії.

Схожа картина з певними відмінностями постає і зі словом замовчування/замовчання, яке позначає дію замовчувати/замовчати, оскільки у тому ж словнику ми знаходимо значення «з певною метою приховувати, обминати мовчанкою що-небудь, не розповідати, не згадувати про когось, щось» [5]. Якщо «обминати мовчанкою що-небудь» можна частково вважати частково доречним значенням, то інші – ні. Але і тут значення більше передбачає приховування чогось відомого або не висловлення знання про щось.

Ми не змогли знайти слово промовчання у словнику української мови, однак нам вдалося знайти слово промовчування, що означає стан за значенням промовчувати: утримуватися від висловлювання чого-небудь уголос або на письмі, не заперечувати, не суперечити, не говорити наперекір кому-небудь [5]. Можна припустити, що саме цей переклад передає найточніше значення слово (сполучення) (by) default.

Не менш дискусійною є ситуація з перекладом одного із найбільш уживаних термінів у всіх програмних засобах, не залежно від платформи операційної системи – установити/інсталиувати. Хто має рацію, компанія Google разом зі спільнотою розробників Ubuntu Linux з їхньою схильністю до тотального використання варіанта у/встановити (а також численних похідних форм як, наприклад, у/встановлювач, у/встановлення тощо), чи корпорація Microsoft, яка надає перевагу іншому варіанту – інсталиувати?

З цієї точки зору досить аргументованою є позиція корпорації Microsoft, у посібнику з локалізації якої зазначається, що «установлювати» можна якесь значення, наприклад, значення одного з параметрів інсталяції або тег чи прапорець десь у вікні-боксі. З

іншого ж боку, «installation» – це процес інсталяції програмного забезпечення, який виконується спеціальною програмою.

Останнім часом з'являється все більше переплетень перекладу і сучасних технологій, зокрема Інтернету і програмного забезпечення, які називають локалізацією, інтернаціоналізацією або глобалізацією. Особливості перекладу під впливом таких технологій отримують додаткову увагу з боку теоретиків і практиків перекладу. Наше дослідження мало на меті виявити спільних і відмінних рис між українськими перекладами термінів у графічних інтерфейсах найпоширеніших українізованих комп'ютерних систем для персональних комп'ютерів MS Windows, Ubuntu Linux та Google Android, а також визначити доцільність уніфікації перекладів таких термінів українською мовою з одночасним обґрунтуванням такої доцільності.

Ми змогли встановити, що переклад термінології у практичному застосуванні локалізації є однією із найважливіших ділянок роботи в цьому напрямку, оскільки виробники комп'ютерних систем самі зосереджують увагу локалізаторів на її уніфікації, стандартизації та безпосередньому перекладі із застосуванням питомих українських відповідників. Крім цього, ми з'ясували, що чимала кількість спільних термінів комп'ютерних систем MS Windows, Ubuntu Linux та Google Android мають відмінні варіанти перекладів і виявили, що в цих комп'ютерних системах часто використовуються різні варіанти перекладу на позначення одних і тих же понять.

За результатами дослідження ми встановили недостатній стан уніфікації досліджуваних термінів на сучасному етапі, а також звернули увагу та те, що якщо виробники комп'ютерних систем хочуть залучати до своїх програмних засобів більше користувачів, то різні варіанти перекладу, які лише створюють ілюзію різниці, насамперед створюють проблеми розуміння перекладів кінцевими користувачами. Дослідження заслуговує на подальший розвиток і розширення з метою вивчення синтаксису в локалізованому програмному забезпеченні, комп'ютерних системах і веб-сайтах.

Література:

1. Бессонов А. Особенности перевода терминов (На примере реального технического перевода, часть 1) [Електронний ресурс] / Александр Бессонов. – Режим доступу до статті: <http://alcor-center.ru/files/pegevod.pdf>
2. Історія перекладу і перекладацької діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://triada.com.ua/uk/news/105.html>.
3. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В.І Карабан. – Вінниця: Нова Книга, 2002. – 564 с.
4. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sum.in.ua/>
5. Український лінгвістичний портал. «Словники України» on-line [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>
6. LISA (Асоціація стандартів для локалізації промисловості) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://web.archive.org/web/20110101184308/http://www.lisa.org/>